

УДК 82.09:[398.86(=161.2):7.041.8::682.3]

“Була в мене парова машина...”: ковальський код жартівливих пісень Житомирського Полісся з подвійною “приспівкою”

Тетяна ШЕВЧУК

Кандидат філологічних наук,
старший науковий співробітник відділу фольклористики
Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології
імені М. Т. Рильського НАН України
01001, м. Київ, вул. М. Грушевського, 4
e-mail: nata1509@i.ua

Стаття є спробою виявити символічний зміст відомої в багатьох варіантах пісні “Була в мене парова машина...”. Її подвійна “приспівка” вказує на ідею шлюбного єднання, що реалізоване через специфічний “текст коваля” (ковальський код). У контексті слов’янської фольклорної культури (це чеські й українські замовляння, колядки і щедрівки, весільні обряди, хрестинні пісні, приспівки до танців) проявляється багатогранність українського еротичного символізму, що має ритуальне забарвлення й занурює людину в “стан абсолютної природності” (М. Єліаде).

Ключові слова: коваль, деміург, сороміцький, пісня, танець, приспівка.

У серпні 2008 р., записуючи пісні від жіночого фольклорного гурту села Бараші Ємільчинського району Житомирської області, я звернула увагу на таку цікаву особливість виконання жартівливих і так званих сороміцьких¹ пісень: окремі рядки приспіву (жінки називали його “приспівкою”) важко було одразу зрозуміти, бо одночасно співалися різні слова. Наприклад, відома в Україні пісня “Була в мене парова машина” звучить так:

Була в мене парова машина,
А я її продала,
А за ті гроші музики хороші
Найняла, найняла.
– Музиканти мої, заграйте мені
“Коваля”, “Коваля”.
А дівчина “Коваля” по вулиці повела, Коваль кує, сучка бреше,
повела, повела. Ковалиха пузо чеше...

Була в мене нова хвартушина,
А я її продала,
А за ті гроші музики хороші

¹ Я називаю ці пісні “так званими сороміцькими”, тому що генетично вони пов’язані з прадавнім культом родючості, первинний зміст якого та відповідних фольклорних текстів на сьогодні переважно вже забуто [див. про це: 26; 27].

Найняла, найняла.
 – Музиканти мої, заграйте мені
 “Коваля”, “Коваля”.
 А дівчина “Коваля” по вулиці повела, Коваль кує, сучка бреше,
 повела, повела. Ковалиха жопу чеше...

Були в мене старенькі галоші,
 А я їх продала,
 А за ті гроші музики хороші
 Найняла, найняла.
 – Музиканти мої, заграйте мені
 “Коваля”, “Коваля”.
 А дівчина “Коваля” по вулиці повела, Коваль кує, сучка бреше,
 повела, повела. Ковалиха цицьку чеше...

Була в мене сучечка рябенька,
 А я її продала,
 А за ті гроші музики хороші
 Найняла, найняла.
 – Музиканти мої, заграйте мені
 “Коваля”, “Коваля”.
 А дівчина “Коваля” по вулиці повела, Коваль кує, сучка бреше,
 повела, повела. Ковалиха піську чеше...

Отже, двоє-троє жінок співають: “А дівчина “Коваля” по вулиці повела”, а в той же час інші – “коваль кує, сучка бреше, ковалиха цицьку чеше...”. Під час виконання такої “приспівки” мій слух “вихоплював” окремі слова: “дівчина”, “повела”, “коваль”, “сучка”... Я ще раз перепитувала слова “приспівки” і цю розмову зафіксувала окремо. Коли ж спробувала відтворити слова пісні на папері, одразу виникло кілька питань: якого “Коваля” повела дівчина і чи брати це слово в лапки?

Мелодія пісні має яскраво виражений танцювальний характер. “Танцювальність” закладена й у словесну частину тексту: записувачі фольклору неодноразово фіксували танець під назвою “Коваль” [див.: 24, с. 89].

Інструментальний супровід до такого танцю надруковано в додатку до “Бюлетеня Етнографічної комісії Української Академії наук” (1930, № 2, с. 2) з приміткою: “До “Коваля” слів немає”. Опису рухів цього танцю також не подано.

Отже, одна частина “приспівки” до пісні “Була в мене парова машина” своєрідно “описує” народний танець “Коваль” (“дівчина “Коваля” по вулиці повела”), інша згадує коваля як представника відомої професії (“коваль кує...”). Останні рядки багатозначні. Тому аналізована “приспівка” може розглядатися як своєрідний “текст коваля”. На матеріалах замовлянь такий текст розглянула К. Вельмезова у статті “Кузнечные заговоры и текст кузнеца в чешской фольклорной традиции”. У ній, зокрема, зазначено: “Многогранное понимание деятельности кузнеца – определяемой в широком смысле слова как вся совокупность занятий этого персонажа – позволяет говорить о тексте кузнеца как об особом сложном концепте (или, скорее, множестве связанных друг с другом концептов)...” [5, с. 104]. У східних слов’ян, за християнською легендою, святі ковалі Кузьма й Дем’ян були лікарями-безсрібниками. Це пояснює згадування їхніх імен у замовляннях, спрямованих проти хвороб [2, с. 235]. У російських і білоруських замовляннях ковалі молотом вибивають хвороби (Сибір, Забайкалля, Смоленщина, Білорусь) [13, с. 140, 144]. Тут також можна (як ілюстрацію) навести текст українського замовляння, в якому діють ковалі і яке, до речі, було записане від сорокарічної російськомовної киянки:

Стоїть гора, на тій горі стоїть кузня,
 а в тій кузні дванадцять ковалів кують.

Кують вони дванадцять замків:
на губи, на очі, на зуби моїм причепам,
щоб вони на мене ротів не роззявляли,
очей не витріщали, зубів не вишкіряли,
щоб вони мене за добру людину мали¹.

Оскільки К. Вельмезова аналізує тексти замовлянь, її цікавить не стільки коваль як представник відомої професії, скільки коваль-цілитель, коваль-деміург, посередник між світом людей і вогняною стихією. Про коваля як культурного героя писали різні дослідники [7; 18; 11; 31, s. 53, 81, 377, 455, 464-468; 19]. Ковалю сприймали як творця низки соціальних інститутів, а також і людей. В українських легендах святі ковалі Кузьма й Дем'ян чи один Божий Коваль Кузьмодем'ян виконують першого плуга та запрягають у нього Змія, яким проорюють Змієві Вали – відомі стародавні укріплення в районі Києва й Середньої Наддніпрянщини. Вони здійснюють першу оранку, навчають людей культурі хліборобства та садівництва, мистецтву обробки деревини тощо [18]. У східних слов'ян святі Кузьма й Дем'ян виступають покровителями сімейного вогнища, шлюбу, подружнього щастя [7, с. 10-11]. В одній російській біліні коваль, куючи “судьбину, кому на ком жениться”, виконує долю Святогору [4, с. 46]. Уміє коваль і перековувати людей – старих на молодих, про що розповідають українські легенди [22, с. 36-39]. Тому, очевидно, не випадково в ремісничих цехах різних, у тому числі слов'янських, країн пізньосередньовічно-ранньомодерної Європи під час посвячення в підмайстри й майстри було прийнято піддавати юнаків дії відповідних інструментів, за допомогою яких із них “вистругували”, “виточували”, “відшліфовували”, а також “виковували” ремісників [32, s. 125-132; 33, S. 326].

У зв'язку з сюжетом пісні “Була в мене парова машина”, яку ми аналізуємо, важливою є згадка російського дослідника В. Петрухіна про еротичну символіку святочних ігор у “ковалю”: “Парни, ряженые кузнецами, “подковывали” девок – задирали ноги клещами, били молотком по приставленной к ступне палочке и т. п. (ср. народный эвфемизм – “подковать девку” – вступить во внебрачную связь). Характерный фольклорный мотив – перековывание старого в молодого и т. п.” [19, с. 234]. Святочну гру в “ковалю” згадує В. Пропп у праці “Русские аграрные праздники”, наводячи матеріал С. Максимова: “Парень, изображающий кузнеца, полуголый, в одних портках, с нарисованными на теле пуговицами, хвастает, что он умеет “старых на молодых переделывать”; “интерес игры состоит в том, чтобы при каждом ударе у кузнеца сваливались портки и он оставался совершенно обнаженным”. Когда кузнец всех “стариков” переделывает на молодых, он обращается к девушкам, предлагает им что-нибудь сковать, заказать. Девушки расплачиваются поцелуями, а кузнец старается при этом вымазать их сажей. (...) Исконный характер подобных игр объясняет, почему на святках пелось столько песен о любви и почему в этих песнях высмеивались старики и восхвалялась молодость” [21, с. 130 (матеріал наведено за книгою: 14, с. 290-300)]. О. Гура у монографії, де розглянуто шлюб та весілля у слов'янських народів, розділ 2 присвятив процесуальним мотивам, а параграф 7 назвав “Выковывание (ремесленный кузнечный код)”. Дослідник вважає, що ковальський код виявляє символічний смисл одруження. Згадує він і про символічне підковування у весільному обряді після шлюбної ночі, що має еротичне забарвлення [10, с. 661, 665].

У південнослов'янській традиції коваль виконує амулети, які сприяють дітонародженню [7, с. 41, 43]. У цьому зв'язку зазначу, що в українській традиційній культурі за словом “коваль” закріпилося, окрім вказівки на професію, ще одне зна-

¹ Записав В. Балущок у жовтні 1989 р. від Полухіної Євгенії Олександрівни, 1949 р. н., освіта вища (художник-модельєр), що працювала у той час в одному з банків Києва.

чення, пов'язане з народженням дитини: батька новонародженого на хрестинах називали "ковалем" [8, с. 260]. Серед пісень, що співали на "похрестинах", сучасний фольклорист М. Красиков опублікував запис О. Новицького з Ушицького повіту Подільської губернії, що вказує саме на таке значення слова "коваль":

Ой спасибі тому ковалю,
Що сковав дитину.
І ковав, і хотів,
І куючи, не впотів.
І ніжками не тупав,
В рученьки не хукав.
І добро, і тепло
Добувати було [25, с. 40–44 (№ 65)].

Подібну пісню записав О. Маркович 1854 р. в хуторі Петрухівка Борзнянського повіту на Чернігівщині:

Спасибі тобі, ковалю,
Що ти нам дитину скував;
І в рученьки не хукав,
І ніжкою не тупав:
І тепло, і добро
Кувати було [цит. за: 28, с. 29].

У збірці М. Красикова опубліковано й весільну пісню, записану у Млинові Дубнянського повіту Волинської губернії, в якій згадано коваля:

Де тії ковалі живуть,
Що золоті сокирки кують?
– Ковалю-коваленьку,
Скуй мені сокироньку.
Будемо піч рубати,
Коровай добувати [25, с. 46 (№ 86)].

Про специфічну роль образу коваля в колядках і щедрівках вів мову О. Потебня: коваль (ковальчик, він же золотар, золотник) кує дівчині-нареченій золотий пояс, перстень чи вінок:

Ой ковальчики, ой ремісники!
А скуйте-ж мені золотий вінок,
А з установків золотий пояс,
А з обрізочків золот[и]й перстень... [20, с. 458].

У збірнику "Щедрий вечір. Українські народні пісні" опубліковано текст, у якому теж ідеться про коваля, який кує хлопцям мідні човни та золоті весла: це потрібно для того, щоб здобути "по панночці":

Ой, під вербою, під зеленою
Приспів: Добрий вечір!
Стояла рада, хлопців громада.
Радили ж вони добрую раду –
Не єдиную, а троякую:
– Ой ходімо ж ми до ковальчика,
До ковальчика, до золотника.
Покуємо ж собі мідяні човна,
Мідяні човна, золоті весла.

Ой пустимосся на тихий Дунай,
 Краєм Дунаєм під Чар-город.
 Ой чуємо там доброго пана,
 Що платить добре та й за служеньку.
 Ой дає на рік по сто червоних,
 По сто червоних, по коникові,
 По коникові та й по шабельці,
 Та й по шабельці, по парі суконь,
 По парі суконь, та й по шапочці.
 Та й по шапочці, та й по панночці [29, с. 44–45].

А О. Малинка опублікував колядку під таким заголовком: “Девушка срывает мак и выражает желание выйти замуж за коваля” [15, с. 145 (№ 215)].

Російська дослідниця Т. Щепанська у статті “Мужская магия и статус специалиста”, пишучи про чоловічі професійні ролі та їхні міфологічні складові, розглянула типи поведінки сільських спеціалістів – коваля, знахаря, мельника, пастуха, коновала, теслі [30, с. 9–27]. Усіх їх об’єднує одна характерна ознака – це специфічні типи чоловіків у традиційному суспільстві, адже не кожен чоловік у селі – коваль... [3, с. 58]. У зв’язку з вищесказаним пригадується також цікавий текст, в якому фігурує такий ремісник-спеціаліст, як бондар:

Ой на дворі погрібець, на погрібці бондарець.
 – Ой, бондарю, бондаріку, набий мені бочку,
 А я тобі, бондарю, вишию сорочку.
 А у мене бочка та й під пеленою,
 Товчи мене, бондарю, хоч і головою¹.

Серед українських народних пісень є і своєрідні приспівки до танців, у яких згадується бондар, швець, коваль. Такою є пісня “Чорнушко, душко”, в якій на пропозицію матері вийти заміж за коваля (“...За коваля, донечко моя!”), дівчина відповідає жартівливою відмовою:

– Не піду, моя ненько, не піду, ластівонько!
 Бо коваль кує, чоботи псує [24, с. 9].

Зміст деяких таких приспівок до танців, які дослідники називають “сюжетними”, не завжди прозорий і для тлумачень потребує детальних відомостей про контекст. Таким є, для прикладу, “Шевчик” (запис В. М. Верховинця):

Шевчику, кравчику,
 Поший чобітки:

¹ Усне повідомлення колишнього співробітника відділу фольклористики, а згодом завідувача відділу етнографії ІМФЕ Івана Павловича Березовського. Цікавим є контекст, у якому І. Березовський почув цей текст. Це сталося під час однієї експедиції 1950-х років, у якій він був разом із письменником та літературознавцем Дмитром Косариком-Коваленком. Коли вони записували від бондаря особливості бондарського ремесла, то, за словами І. Березовського, Д. Косарик дуже прискіпливо допитувався у того: що бондарі примовляють під час виготовлення виробів? Бондар чомусь не хотів казати, а потім, коли Д. Косарик дуже вже став йому надокучати, проказав наведений вище текст. Текст же цей не був вигадкою бондаря незадоволеного приставаннями Д. Косарика, а існував насправді. Зокрема, мені вже доводилося його зустрічати, але без останніх двох “сороміцьких” рядків (зрозуміло чому). Нагадаю, що в народній культурі традиційно проводяться аналогії між жінкою й жіночим статевим органом, з одного боку, і всіма виробами, найбільше бондарськими та гончарними, які мають порожнину всередині (діжка, діжа, горщик тощо), – з другого.

Із Наталки закаблучки, (двічі)
З Кузьми передочки (двічі) [6, с. 132].

У таких танцях, до речі, чоловічі й жіночі “ролі” і рухи були суворо регламентовані. Так, В. Авраменко у виданні “Українські національні танки” зазначив: “Жінкам суворо забороняється робити присідки, чоловічі кроки та різні невідповідні для моральної жінки чи дівчини рухи” [1, с. 15].

У сучасному виданні народних танців Волині й Волинського Полісся опубліковано приспівки до “Походки” – поліського весільного танцю, що дуже суголосні з “приспівкою” до згадуваної тут пісні “Була в мене парова машина”:

Музиченьки мої,
Та заграйте мені,
Нехай же я погуляю
На чужій стороні¹.

Таким чином, на прикладі однієї пісні – “Була в мене парова машина” – ми можемо показати, як контекст спрямовує увагу й уяву слухача, викрешуючи іскри взаємодії того тексту, який відтворюється (і водночас твориться) виконавцями, і того своєрідного “тексту традиційної народної культури”, яким володіє слухачка аудиторія.

Музикознавець А. Іваницький, якому я розповіла про свою пісенну знахідку, висловив припущення, що така подвійна “приспівка” (він же запропонував назвати її “словесною поліфонією”) – явище порівняно недавнє, пов’язане зі сценічною практикою сільських фольклорних ансамблів, які в такий спосіб намагаються привернути увагу слухачів. Один із варіантів пісні А. Іваницький опублікував у своєму музично-етнографічному дослідженні “Історична Хотинщина”:

1. Була в мене парова машина,
А я її продала,
А за ті гроші музику хорошу
Найняла, найняла.
– Ви, музики мої, ви заграйте мені
“Коваля”, “Коваля”.
А дівчина “Коваля” по вулиці повела,
Повела, повела.

2. Була в мене спідничина...
3. Була в мене тернова хустина...
4. Була в мене старая калоша...
5. Була в мене кожушина...
6. Була в мене фартушина...

Пісню вміщено в розділі “Мандрівні та напливові пісні” під № 326 з таким коментарем: “На приспіві: “Ви, музики мої...” іхкають (і-і-іх! іх! іх!), підтанцювують, ритмічно б’ють ложками по рублеві, стукають макогоном та ін. Таке співачки звуть “шумовою музикою” [12, с. 491–492].

Як відомо, танцювальні й так звані жартівливі пісні з’являлися у збірниках фольклору досить часто. Проте їхній виконавський контекст лишався поза увагою публікаторів і дослідників, а самі тексти інколи іменувалися “непристойними”, що відзначив і М. Максимович. У передмові першого збірника українських народних пісень (Москва, 20 квітня 1827 р.), сказано, що в Україні “...находиться

¹ Записано в с. Велика Глуша Любешівського р-ну від гурту жінок. 1979 рік [17, с. 104].

очень много песен веселых и карикатурных, иногда весьма забавных, но наиболее таких, при конце коих всегда покраснеет стыдливость, и которые большею частью составляют изустную собственность народа, а не принадлежность поэзии. Веселость у них не такая, как в песнях Краковяков – она превращается в грубое, либо в непристойное. Их воображение от досуга или с горя разгулявшееся, не знает себе меры” [16, с. X–XI].

Такий асоціативний ряд породжує і продовжує пісня “Була в мене парова машина”, що по-своєму розвиває тему парування: це і ковалиха з ковалем, і дівчина, що просить музик заграти “Ковалю” (згадка про музик і музичні інструменти – не рідкість в піснях еротичного змісту, де інструменти можуть “творитися із людських геніталій”) [23, с. 15–18]. Настрої, пов’язані з паруванням, весіллям і народженням дітей, є ключовими в пісні “Була в мене парова машина”. У ній не prevalює тенденція розділення чоловічого та жіночого світів, а навпаки: є потужні імпульси до їхнього любовного єднання, “досоздание, достроение каждого из этих начал до целого, поскольку оба они органично соединяются и в индивидуумах, и в социуме, и в природе” [9, с. 56].

ЛІТЕРАТУРА

1. Авраменко В. Українські національні танки. Опис / В. Авраменко. – Вінниця ; К. ; Львів, (Б. д.). – Кн. I.
2. Агапкина Т. Кузьма и Демьян / Т. Агапкина // Славянская мифология. Энциклопедический словарь / науч. ред. В. Я. Петрухин, Т. А. Агапкина, Л. Н. Виноградова, С. М. Толстая. – Москва, 1995.
3. Архипова А. Из чего сделаны мальчики? / А. Архипова // Живая старина. – 2002. – № 4.
4. Былины / составитель, автор предисловия и вводных текстов В. И. Калугин. – Москва, 1986.
5. Вельмезова Е. “Кузнечные заговоры” и текст кузнеца в чешской фольклорной традиции / Е. Вельмезова // Славяноведение. – 1999. – № 6.
6. Верховинець В. Теорія українського народного танцю / В. Верховинець. – К., 1968.
7. Гітціус В. Коваль Кузьма-Дем’ян у фольклорі / В. Гітціус // Етнографічний вісник. – 1929. – Кн. 8.
8. Грінченко Б. Словарь української мови, збрала редакція журналу “Киевская старина”. Упорядкував, з додатком власного матеріалу, Б. Грінченко. – К., 1908. – Т. 2.
9. Громов Д. Мужское в традиционном и современном обществе / Д. Громов // Живая старина. – 2003. – № 4.
10. Гура А. Брак и свадьба в славянской народной культуре : семантика и символика / А. Гура. – Москва, 2012.
11. Иванов В. Кузнец / В. Иванов // Мифы народов мира. Энциклопедия в 2-х т. / гл. ред. С. А. Токарев. – Москва, 1992. – Т. 2.
12. Іваницький А. Історична Хотинщина. Музично-етнографічне дослідження. збірник фольклору / А. Іваницький. – Вінниця, 2007.
13. Кляус В. Указатель сюжетов и сюжетных ситуаций заговорных текстов восточных и южных славян / В. Кляус. – Москва, 1997.
14. Максимов С. Нечистая, неведомая и крестная сила / С. Максимов. – Санкт-Петербург, 1903.
15. Малинка А. Сборник материалов по малорусскому фольклору / А. Малинка. – Чернигов, 1902.
16. Малороссийские песни, изданные М. Максимовичем. – Москва, 1827.
17. Народні танці Волині і Волинського Полісся у записах Миколи Полятикіна. – Луцьк, 2005.
18. Петров В. Кузьма-Дем’ян в українському фольклорі / В. Петров // Етнографічний вісник. – 1930. – Кн. 9.
19. Петрухин В. Кузнец, коваль... / В. Петрухин // Славянская мифология. Энциклопедический словарь / науч. ред. В. Я. Петрухин, Т. А. Агапкина, Л. Н. Виноградова, С. М. Толстая. – Москва, 1995.
20. Потебня А. Объяснения малорусских и сродных народных песен. Колядки и щедровки / А. Потебня. – Варшава, 1887.
21. Пропп В. Русские аграрные праздники (Опыт историко-этнографического исследования) / В. Пропп. – Санкт-Петербург, 1995.
22. Савур-могила. Легенди та перекази Нижньої Наддніпрянщини / упорядник і автор прим. В. А. Чабаненко. – К., 1990.
23. Топорков А. Эротика в русском фольклоре / А. Топорков // Русский эротический фольклор. – Москва, 1995.

24. Українські народні танці (танцювальні мелодії) / упорядник А. Гуменюк. – К., 1955.
25. Українські сороміцькі пісні / упорядкування, передмова, примітки М. М. Красикова. – Харків, 2003.
26. Фрейденберг О. Поэтика сюжета и жанра. Период античной литературы / О. Фрейденберг. – Ленинград, 1936.
27. Фрейденберг О. Миф и литература древности / О. Фрейденберг. – Москва, 1978.
28. Хрестинні пісні / збрала та впоряд. Г. Сокол. – Львів, 2007.
29. Щедрий вечір. Українські народні пісні / упор. і прим. Н. Д. Якименко. – К., 1989.
30. Щепанская Т. Мужская магия и статус специалиста (по материалам русской деревни конца XIX – XX вв.) / Т. Щепанская // Мужской сборник. Вып. 1. Мужчина в традиционной культуре: Социальные и профессиональные статусы и роли. Сила и власть. Мужская атрибутика и формы поведения. Мужской фольклор / Сост. И. А. Морозов. – Москва, 2001.
31. Eliade M. Szamanizm i archaiczne techniki ekstazy / M. Eliade. – Warszawa, 1994.
32. Horvath P. Z cechového zvykoslovia na Slovensku v druhej polovici 18 storočia / P. Horvath // Slovensky Narodopis. – 1967. – № 1.
33. Wörterbuch der deutschen Volkskunde / Begründet von O. A. Erich und R. Beitzl. – Stuttgart, 1974.

“There Was Once a Steam Engine of Mine...”: Blacksmith’s Code of the Zhytomyr Polissia Jocular Songs with a Twofold Burden

Tetiana SHEVCHUK

The article attempts at revealing symbolic meaning of a well-known song “There Was Once a Steam Engine of Mine...”. Its twofold “burden” refers to the idea of marriage union that is realized through specific “blacksmith’s code”. In the context of Slavic folk culture (Ukrainian and Czech charms, carols, wedding ceremonies, christening songs, burdens to dances) there is visible diversity of Ukrainian erotic symbolism with a certain ritual colouring, that provides “state of absolute naturalness” (M. Eliade).

Keywords: blacksmith, demiurge, obscene, song, dance, burden.

“Была у меня паровая машина...”: кузнечный код шуточных песен Житомирского Полесья с двойной “припевкой”

Татьяна ШЕВЧУК

Статья представляет собой попытку осмысления символического содержания известной во многих вариантах песни “Была у меня паровая машина...”. Ее двойная “припевка” указывает на идею брачного единения, которая реализуется в специфическом “тексте кузнеца” (кузнечном коде). В контексте славянской фольклорной культуры (это чешские и украинские заговоры, колядки и щедривки, свадебные обряды, крестильные песни, припевки к танцам) просматривается многогранный украинский эротический символизм, имеющий “ритуальную природу” (М. Элиаде).

Ключевые слова: кузнец, демиург, срамной, песня, танец, припевка.

Стаття надійшла до редколегії 19.03.2015

Прийнята до друку 23.04.2015